

⊗ Averz

Na líci zberateľskej euromince je unikátne koleso ťažného stroja obsluhujúceho ťahtu nad podzemnou vodnou elektrárnou v Kremnici. V pravej časti mincového poľa je štátny znak Slovenskej republiky, ktorý je kompozične vsadený doprostred letopočtu 2021. Pri hornom okraji zberateľskej euromince je v opise názov štátu SLOVENSKO. Iniciálka priezviska autora výtvarného návrhu euromince Štefana Novotného N a značka Mincovne Kremnica, štátny podnik, ktorú tvorí skratka MK umiestnená medzi dvoma razidlami, sú v spodnej časti mincového poľa.

Hlavná dedičná štôlna pod elektrárnou

⊗ Reverz

Na rube zberateľskej euromince je kompozícia zemského povrchu s nadzemnou časťou bankských objektov spojených s Turčekovským bankým vodovodom a bankými dielami pod povrchom. Kompozícií v jej pravej časti dominuje strojové zariadenie podzemnej vodnej elektrárne. V ľavej časti mincového poľa je v hornom priezore križovatka bankých chodieb a v spodnom odtok vody z dedičnej štôlny. Pri okraji zberateľskej euromince je v opise nápis PODZEMNÁ VODNÁ ELEKTRÁREŇ KREMNICA. V hornej časti mincového poľa je označenie nominálnej hodnoty 10 EURO. Pod ním sú letopočty 1921 a 2021, ktoré sú od seba oddelené banickým znakom.

⊗ Údaje o minci

Nominálna hodnota:	10 eur
Materiál:	Ag 900/1000, Cu 100/1000
Hmotnosť:	18 g
Priemer:	34 mm
Hrana:	• ELEKTRINA - NOVÉ ZLATO PRE KREMNIČKÝCH BANÍKOV
Náklad:	limitovaný, maximálne 11 000 ks v bežnom a proof vyhotovení
Autor návrhu:	Štefan Novotný
Rytec:	Dalibor Schmidt
Výrobca:	Mincovňa Kremnica, š. p.

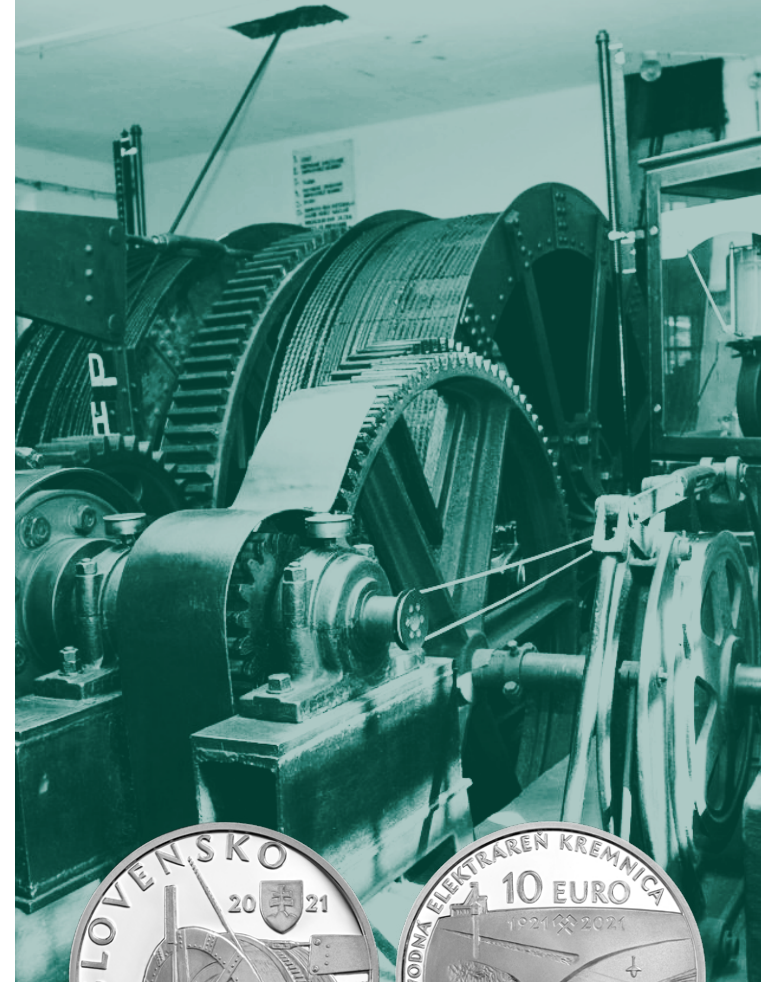

Vydala: © Národná banka Slovenska, apríl 2021
Text: Ing. Peter Majer
Foto: Ivan Čillík

[www.nbs.sk/sk/bankovky-a-mince/
eurove-mince/zberatske](http://www.nbs.sk/sk/bankovky-a-mince/eurove-mince/zberatske)

www.nbs.sk

Uvedenie do prevádzky
podzemnej vodnej
elektrárne v Kremnici
100. výročie

STRIEBORNÁ ZBERATEĽSKÁ EUROMINCA

Peltonova turbína (TG1)

Baníci v Kremnici po stáročia s námahou vberali zo zeme poklady, ktoré vytvorila príroda a zároveň do tejto činnosti vkladali svoj um a dômyselnosť. K najvýznamnejším počínom technickej zručnosti patrí zriadenie podzemnej vodnej elektrárne v priestoroch na úrovni Hlavnej dedičnej štôlne v hĺbke 245 m, kde sa od roku 1921 premieňa sila vody na elektrickú energiu. Takýto typ diela je v Európe výnimočný a je zapísaný v Registri národných kultúrnych pamiatok na Slovensku.

V baníctve sa voda využívala oddávna ako technologické médium. Do 19. storočia bola, okrem sily zvierat a svalov baníkov, aj jediným zdrojom energie. Jej nedostatok v kremnickom rudnom revíri vyriešili v 15. storočí, kedy vodu zachytenú z prameňov povodia Turca priviedli technicky unikátnym spôsobom – Turčekovským vodovodom – do Kremnice. Paradoxne, keď bolo potrebné zásoby zlata ťažiť vo väčších

hĺbkach, vzácna voda sa stávala nepriateľom baníkov. Hatila im cestu k zlatu a aby sa jej zbavili, museli raziť dedičné štôlne, ktorými odtekala nepotrebná voda. Dĺžka Hlavnej dedičnej štôlne medzi šachtou č. IV v Kremnici a ústím pri rieke Hron je 11 km, prevýšenie je len 5,5 m. Jej celková dĺžka smerom pod šachtu Anna je 15,5 km.

Na konci 19. storočia dostal fenomén vody novú podobu. Hybná sila vody sa začala premieňať na elektrickú energiu. V priestoroch na úrovni Hlavnej dedičnej štôlne pri šachte č. IV v hĺbke 245 m bola vybudovaná podzemná vodná elektrárňa. Sú v nej osadené tri Peltonove turbíny s hltnosťou 225, 225 a 750 l/s aj s tromi generátormi s reálne dosiahnuteľným výkonom 400, 400 a 1360 kW. Voda z povrchu sa k turbínam dopravuje dvoma tlakovými potrubiami s priemerom 0,5 m. Sila vody sa premieňa na elektrickú energiu v nepretržitej prevádzke

Pohľad na hlavné nárazisko šachty č. IV

Rozvodňa ovládania generátorov

od roku 1921 do dnešných dní. Zamestnancov do podzemia dopravuje ťažný stroj, ktorý v nezmenenom technickom stave slúži od konca 19. storočia do súčasnosti.

Využívanie vody v kaskáde sa stalo podnetom aj na dobudovanie dvoch elektrární s akumuláčnými nádržami na povrchu. Výrobu elektriny v kremnických elektrárňach si možno predstaviť jednoducho: kvapka vody sa kotúľa rôznymi cestičkami a zachytí ju akumuláčná nádrž v Kremnických Baniach. Vďaka jej sile sa kvapka premení na elektrinu v I. stupni, pokračuje do akumuláčnej nádrže Revolta, aby ďalej smerovala do elektrárne v II. stupni. Odtiaľ preteká mestom do akumuláčnej nádrže v Kremnici, šachtou č. IV do podzemnej elektrárne a dedičnou štôľňou odtečie do rieky Hron. Turčekovský banský vodovod aj s elektrárňami hrdo prevádzkuje Kremnická banská spoločnosť, s. r. o., Kremnica. Zdar Boh!